

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

**Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej**

**Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza
w Częstochowie
Wydział Nauk Społecznych**

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

**Матеріали X Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Луцьк, 15–16 травня 2025 р.)**

**Луцьк
2025**

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 9 від 12 травня 2025 р.)

Рецензенти:

Нємець Л. М. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Матвійчук Л. Ю. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Луцького національного технічного університету

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали
С 90 Х Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка, м. Луцьк, 15–16 травня 2025 р. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2025. 215 с.

ISBN 978-617-8279-53-0

У збірнику висвітлюються проблеми сучасної географічної та економічної науки, які були розглянуті на Х Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції. Розкриваються питання теорії та методології географічних досліджень, регіональних економічних студій, регіонального розвитку та просторового планування, освітніх технологій у географії та економіці, а також проблеми суспільно-географічних, природно-географічних, рекреаційно-туристських досліджень Волині та прилеглих територій.

Для широкого кола фахівців, які працюють у сфері географії, економіки, державного управління, освіти, рекреації та туризму, краєзнавства. Видання також буде корисним для вчителів, аспірантів та студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами регіональних досліджень.

ISBN 978-617-8279-53-0

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2025

© Колектив авторів, 2025

для закладів загальної середньої освіти / С. П. Запотоцький, Г. І. Карпюк, Р. В. Гладковський, та ін. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-niprohramy/pryrodnycha-osvitnia-haluz/> 4. Модельна навчальна програма «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко, Т. Г. Гільберг, Л. М. Даценко. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-niprohramy/pryrodnycha-osvitnia-haluz/> 5. Яковлева В. А., Власенко Р. П., Андрійчук Т. В. Сучасні технології у процесі навчання соціально-економічної географії України та світу. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 38. С.57–61. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/34413/1/13.pdf>

УДК 373.3/.5.016:91]:528

Мельнійчук Максим, Лажнік Володимир

mel.mm207@gmail.com; lazchnik-vi@uk.net

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАРТОГРАФІЧНОГО СКЛАДНИКА В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ

Картографія є одним із базових компонентів шкільного курсу географії, який забезпечує візуалізацію просторових процесів, явищ і взаємозв'язків. Карта виступає не лише ілюстративним матеріалом, а й інструментом формування просторового мислення, географічних умінь і навичок. У сучасних умовах важливим завданням учителя є інтеграція класичних та цифрових картографічних ресурсів у навчальний процес [3].

Основними функціями карти в шкільному курсі географії є: інформаційна – карта передає великі обсяги просторової інформації у зручній формі; навчальна – сприяє формуванню вмінь орієнтуватися на місцевості, читати карту, здійснювати аналітичну роботу; ілюстративна функція допомагає уявити географічні явища в їх просторовому розміщенні; формувальна – сприяє розвитку логічного, критичного та системного мислення [1].

Серед найважливіших методичних підходів до використання географічних карт у школі можна виокремити: інтеграцію карти в усі етапи уроку; актуалізацію знань (робота з контурними картами); пояснення нового матеріалу (аналітичне читання карт); закріплення (виконання тематичних завдань); контроль знань (тестові завдання з використанням карт); використання різних типів карт: фізичні, політичні, кліматичні, економічні, демографічні тощо [4].

Під час освоєння географічного освітнього компонента можна використовувати такі методи: пошуковий (учні самостійно знаходять інформацію); проблемний (аналізують і формулюють висновки); творчий (створення власних схем, ментальних карт) [1].

На сучасному етапі технологічного та технічного розвитку суспільства є змога використовувати в навчальному процесі не лише друковані картографічні матеріали, а й платформи та сервіси: Google Maps, Google Earth, ArcGIS Online, Seterra, LearningApps тощо.

Переваги цифрових карт:

- інтерактивність, можливість масштабування, зміна шарів; доступ до актуальної інформації; візуалізація динамічних процесів (зміна населення, клімату);
- форми роботи: інтерактивні уроки, віртуальні подорожі, аналіз картографічних даних у проєктній діяльності [2].

Основними вимогами до використання картографічного складника в шкільному курсі географії повинні бути: відповідність віковим особливостям здобувачів освіти; доступність для розуміння й сприйняття; методична доцільність у межах теми уроку; комплексне поєднання друкованих і цифрових ресурсів; систематичність використання карт протягом навчального року [1].

Використання карт під час освоєння освітнього географічного компонента є свої особливості, так:

- на уроках у 6–7 класах доцільно активно використовувати фізичні карти світу та України для формування базових умінь орієнтуватися на карті. Наприклад, учні можуть визначати координати географічних об'єктів, проводити маршрути, порівнювати рельєф різних регіонів;

- у 8–9 класах корисним є застосування кліматичних, ґрунтових, гідрологічних карт, а також карт природних зон. Учні можуть аналізувати взаємозв'язки між компонентами природи, складати кліматичні діаграми, порівнювати різні природні комплекси;

- у 10–11 класах увага акцентується на соціально-економічній картографії: карта густоти населення, ВВП, природних ресурсів, міграцій. Учні працюють із цифровими даними, аналізують просторові закономірності розвитку регіонів, створюють міні-дослідження на основі карт.

У сучасній українській школі особлива увага приділяється розвитку дослідницьких умінь. Картографічний матеріал дає змогу реалізовувати проекти, що передбачають аналіз великого обсягу інформації. Наприклад: створення карт локального рівня (екологічна карта села/міста, карта забруднення повітря тощо); вивчення змін ландшафтів за супутниковими знімками; порівняння демографічних показників різних країн за інтерактивними картами [5]. Такі завдання формують навички критичного мислення, статистичного аналізу, просторової грамотності, а також стимулюють інтерес до предмета.

Попри значний дидактичний потенціал картографії, у шкільній практиці трапляються типові труднощі: недостатня кількість карт у класі або їх застарілість; формальне використання карт без глибокого аналізу; відсутність навичок роботи з цифровими картами як у вчителів, так і в учнів; помилки у визначенні напрямків, масштабів, географічних координат.

Для подолання цих проблем важливо забезпечити навчальні заклади актуальними картами, проводити методичну підготовку педагогів і використовувати інтерактивні платформи з готовими завданнями.

Таким чином, ефективне використання картографічного складника в курсі географії залежить від продуманої методичної системи, яка поєднує традиційні й сучасні підходи, враховує вікові особливості здобувачів освіти й спрямована на розвиток їхніх пізнавальних і практичних навичок.

Картографічний складник – це невіддільна частина шкільного курсу географії, яка забезпечує глибше розуміння просторових аспектів навколишнього світу. Сучасний педагог повинен поєднувати традиційні й інноваційні методики роботи з картами, впроваджувати цифрові інструменти та формувати в учнів навички просторової грамотності. Лише в цьому випадку географія стане не лише предметом, а й способом мислення.

Список використаних джерел: 1. Безуглий В. В., Лисичарова Г. О. Особливості формування картографічної компетентності учнів 10-х класів засобами підручника географії. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Сер. «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2021. № 2 (22). С. 85–92. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/11.pdf>
2. Вязова Т. Використання Google Maps у навчанні географії. *НА Урок. Освітній проєкт.* URL: <https://naurok.com.ua/vistup-vikoristannya-googlemaps-u-navchanni-geografi-295146.html>

3. Географічні карти та картографічний метод дослідження (1 том – Географічні карти) (2 том – Картографічний метод дослідження) / Т. В. Дудун, С. В. Тітова // упоряд. С. В. Тітова. К., 2017. 150 с. 4. Методичні рекомендації «Робота з картою». URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-robota-z-kartoyu-462397.html> 5. Свір В., Остроух Н. Використання інтерактивних карт як новітній підхід в організації навчання з географії у сучасній школі. *The problems of continuous geographical education and cartography*. 2019. Вип. 29. С. 72–77.

УДК 378.147

Дубич Богдан, Потапова Алла

bogdandubuch19@gmail.com; potapova.alla@vnu.edu.ua

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНЯМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Актуальність проблеми. Активне впровадження штучного інтелекту (ШІ) в освітній процес відкриває нові можливості для персоналізації навчання, підвищення доступності знань та оптимізації роботи вчителя. Водночас використання ШІ учнями, зокрема в школі, часто виходить за межі педагогічного контролю та ставить під загрозу якість освітніх результатів. Відсутність нормативно-методичного регулювання, низький рівень цифрової грамотності учнів, а також ризики академічної недобросовісності створюють нагальну потребу в дослідженні цієї проблеми. В умовах швидкого технологічного розвитку особливо важливо сформулювати у школярів відповідальне ставлення до використання цифрових інструментів, зокрема на базі етичних та навчальних принципів.

Метою цього дослідження є виявлення основних проблем, пов'язаних із використанням штучного інтелекту учнями в шкільному середовищі та визначення напрямів педагогічної, нормативної й методичної підтримки, які сприятимуть безпечному та ефективному використанню ШІ в навчальному процесі.

Виклад матеріалу. У XXI ст. цифровізація дедалі активніше проникає в усі сфери життя, й освіта – не виняток. Особливо швидкими темпами в освітньому середовищі почали впроваджуватися інструменти на основі штучного інтелекту (ШІ), зокрема в умовах пандемії COVID-19 та після неї, коли навчання набуло гібридного й дистанційного характеру. Зараз учні все частіше звертаються до таких сервісів, як ChatGPT, Grammarly, You.com, DALL·E, Photomath, голосові асистенти, системи генерації зображень, чат-боти для створення творів або розв'язання математичних задач тощо. Усе це створює нові можливості, але водночас породжує й нові ризики.

З одного боку, технології на основі ШІ можуть підтримувати індивідуальну траєкторію навчання, надавати швидкий доступ до навчального контенту, спрощувати складну інформацію та навіть допомагати в поясненні незрозумілих тем. З іншого боку, використання ШІ учнями без належного педагогічного супроводу веде до низки системних проблем.

Однією з найнебезпечніших загроз є зниження мотивації до самостійного мислення та навчання. Учень, маючи доступ до ШІ, може легко отримати відповідь на завдання без зусиль і без глибокого осмислення матеріалу. Унаслідок цього формується залежність від технологій, що ускладнює розвиток навичок самонавчання, пошуку інформації та аргументованої позиції. Такий підхід підриває суть навчального процесу як розвитку особистісного інтелектуального потенціалу.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РЕГІОНІВ

Пугач Сергій	Територіальні аспекти дослідження соціальних інтернет-мереж	3
Дронова Олена	Екологічний слід як маркер екологічної та економічної безпеки	5
Нємець Олексій	Socio-geographical aspects of the evolution of the creative economy	9
Влах Мирослава	Географічне назовництво й геополітика	13
Овчаренко Гліб, Сегіда Катерина Криволапов Валерій	Про різноманіття визначення та суть ідентичності як ресурсу для розвитку регіонів	17
Маковецька Лариса	Обґрунтування методики суспільно-географічного аналізу людського капіталу	19
Потапова Алла	Соціально-економічний розвиток територій у науково-теоретичному контексті формування освітніх програм вищих навчальних закладів	22
	Зниклі села Волинської області	25

ГАЛУЗЕВІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНІВ

Лажнік Володимир	Динаміка та сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Іспанією	27
Грицевич Володимир	Методика метризації соціально-економічного стану регіонів із метою оцінки їх потенціалів	31
Pohrebskyi Taras	The Development of Greenfield Projects in the World	33
Pohrebskyi Taras	The Involvement of Greenfield Lands in Ukrainian Post-War Reconstruction	35
Слащук Андрій	Оцінка сучасного стану демографічного розвитку міста Луцька (2001–2024 роки)	37
Сук Олена, Залуська Марія, Поручинський Володимир Яроменко Оксана	Розвиток міських агломерацій України в умовах децентралізації	38
Волков Денис, Ключко Людмила Гаєріков Артем, Телебєнєва Євгенія Кощук Ольга	Житлове господарство Рівненщини: суспільно-географічний аспект	40
	Стан і перспективи розвитку роздрібної торгівлі Харківської області	42
	Територіальні особливості виробництва кукурудзи в Україні	46
	Проблеми та перспективи розвитку галузей рослинництва Рівненської області	50
Сосницька Ярослава	Агрокластери як інноваційна форма розвитку агробізнесу в Україні	53

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК І ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ

Гукалова Ірина	Пріоритети просторового планування ЄС та їх сприйняття в Україні в умовах війни	56
Палеха Юрій, Маслова Марія	Функціональне зонування як інструмент регулювання просторового розвитку територіальних громад і населених пунктів	58
Ходико Дмитро	Оцінка ступеня поляризації розвитку регіонів та громад із використанням тесту Ешмана	60
Сегіда Катерина, Чехов Сергій	Теоретичні аспекти використання гравітаційної моделі Хаффа для оптимізації просторової структури системи споруд цивільного захисту населення м. Харкова	63
Хоменко Діана	Просторові та перцепційні трансформації прифронтових міст на прикладі Лиману Донецької області	67
Омельченко Наталя	Післявоєнне відновлення слабоурбанізованих територій (на прикладі Херсонської області)	70
Кравченко Катерина	До питання теоретичних та прикладних досліджень міських агломерацій	73
Нікон Ольга	Проблеми та перспективи використання перцепційного підходу при вдосконаленні міських просторів	77
Маляренко Костянтин	До питання стійкості економічного потенціалу регіону	80
Бобир Владислав	Ідентичність міста у цифровому просторі: потенціал впровадження регіонального домену .kyiv	83
Кравченко Катерина	Модель реалізації функцій міської агломерації: теоретико-методологічні засади та стратегічні орієнтири	85
Колосов Сергій, Телебєнєва Євгенія	Вплив війни на експортний потенціал України	91
Сябренко Олег	Відновлювана енергетика у розвитку регіонів України: стратегічні орієнтири	94
Маковецька Лариса, Баранчук Фаїна	Виклики міжмуніципального співробітництва в сучасних умовах (на матеріалах Луцької міської територіальної громади)	95
Слащук Андрій, Трофимчук Денис	Соціально-економічні чинники розвитку міста Луцька впродовж 1991–2024 років	97

РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

Жаронкін Валентин	Міграційні стратегії українських ромів у країнах Європи	99
Перевозник Анастасія, Мандрик Ірина	Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні в умовах війни	100
Венгрин Дар'я	До питання вимушених міграцій українців як чинника зміни розселенської структури (на прикладі країн ЄС)	103

Думнов Олександр	Особливості запровадження інституційного підходу в регулюванні ринку праці	105
Залуська Марія	Освітні та трудові виклики для українських біженців за кордоном	108
Сук Олена	Вплив збройних конфліктів на динаміку вимушеної міграції	109
Сук Олена, Залуська Марія, Музичук Юрій, Слащук Андрій	Міграція молоді з України: основні причини	111

ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ТА РЕСУРСИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Khilchevskiy Valentyn, Hou Jingyao, Zabokrytska Myroslava	China's water resources: status, use and management	113
Тарасюк Ніна, Малащук Петро Павловська Тетяна	Зміна температури повітря в Україні: причини та наслідки	117
	Багаторічна (1974–2023 рр.) динаміка місячних сум опадів на метеостанції Луцьк (Волинська область, Україна)	119
Карпюк Зоя, Чижевська Лариса, Качаровський Роман, Чижевський Тадеуш	Природоохоронні об'єкти басейну річки Полонка	123
Щесюк Єлизавета, Стельмах Валентина	Аналіз гідрологічних особливостей річки Інгулець	126

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ

Смирнов Ігор, Любіцева Ольга	Гендерний чинник у геополітичній, суспільно-господарській та культурно-освітній сферах Гетьманщини (туристичний контекст)	130
Smyrnov Ihor, Lyubitseva Olha	Polskie nekropolie w Polsce i w Ukrainie jako zasoby turystyczne i czynnik rozwoju ukraińsko-polskiej turystyki po wojnie	135
Ільїн Леонід	Регіональний розвиток туризму: програмно-цільовий аспект	144
Стешенко Леся, Савченко Ірина Гоцька Владислава, Гринюк Діана	Основні тенденції гейміфікації туризму	147
	Інстаграмність як фактор розвитку рекреаційно-туристських ресурсів: просторовий аналіз українських дестинацій	150
Майстер Андрій, Куницький Михайло Смик Оксана	Проблема овертуризму в країнах Європи	153
	Гастрономічний туризм: роль закладів харчування у формуванні туристичного досвіду	156
		211

Джаман Ярослав	Народні доми – важливий ресурс і чинник розвитку етнічного туризму (на прикладі міста Чернівці)	158
Питуляк Мирослава, Питуляк Микола Похила Юрій, Поплавська Інна Ільїна Ольга	Рекреаційно-оздоровчі ліси Хустського ЛДГ: сучасний стан та використання	159
	Малі міста Тернопільської області як об'єкти туристичної активності	162
	Геопросторовий аналіз, типізація й можливості застосування озерних сапропелів Рівненської області у санаторно-курортному господарстві	165
Зінчук Борис, Новосад Оксана Єрко Ірина, Мельник Надія, Качаровський Роман, Яцуняк Віктор Гоц Тетяна, Потапова Алла Потапова Алла, Семенюк Роман	Туристсько-рекреаційний потенціал Ковельського району: ресурси, можливості, перспективи	169
	Музейні установи Ковельського району Волинської області як елементи індустрії гостинності	171
	Туристичний потенціал Львівської області	174
	Екотуризм як один із перспективних напрямів розвитку територіальних громад	178

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІЦІ

Маковецька Лариса, Назарук Назар	Географічні компетентності краєзнавчих досліджень транспортної системи у шкільному курсі географії	180
Мельник Іванна, Ткачук Надія Озюк Уляна, Ткачук Надія	Використання веб-сервісу Google Maps на уроках географії	182
	Можливості використання Liveworksheets на уроках географії в умовах дистанційного навчання	184
Ткачук Надія, Тарасюк Злата Ткачук Надія	Поняття гейміфікації в освітньому процесі з географії: сутність, цілі та основні принципи	186
	Теоретичні засади моделювання дистанційного уроку географії	187
Мандрик Ірина Мандрик Ірина, Мичка Ірина	Система підготовки вчителя географії в Польщі ...	189
	Особливості використання компетентнісно орієнтованих завдань у шкільному курсі географії	192
Кулик Катерина, Потапова Алла Яресько Анна, Ткачук Надія Мельничук Максим, Лажнік Володимир Дубич Богдан, Потапова Алла Кошляцький Дмитро, Ткачук Надія	Використання електронних ресурсів для перевірки знань учнів на уроках географії	193
	Використання інтерактивних методів при вивченні загальної географії у 6 класі	194
	Особливості використання картографічного складника в шкільному курсі географії	197
	Проблеми використання штучного інтелекту учнями у закладах загальної середньої освіти	199
	Курс географії як складник шкільної медіаосвіти	200

**Поручинська Ірина,
Стельмашук Назар,
Скороход Орест
Куцевич Артур,
Поручинська Ірина
Кужель Ілля,
Мужичок Юрій**

Використання віртуальних дошок в освітньому процесі	203
Використання навчального відео на уроках географії	204
Використання інформаційно-комунікаційних технологій у позаурочний час	205

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів

Матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Луцьк, 15–16 травня 2025 р.)
(українською, англійською, польською мовами)

Друкується в авторській редакції.

Відповідальність за зміст публікацій
та достовірність даних несуть автори

Верстка: *В. Й. Лажнік*
Коректура: *С. О. Пугач*
Обкладинка: *Н. Бринчук*

Підписано до друку 14.05.2025 р. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 17,61. Зам. 210. Тираж 100.
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Друк цифровий.

Видавець і виготовлювач ФОП Мажула Ю. М.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 47/35.
Тел. моб. 096 61 66 277, e-mail: y.mazhula@gmail.com
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 7662 від 07 вересня 2022 року

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали
С 90 X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за ред. Ю. М.
Барського та В. Й. Лажніка, м. Луцьк, 15–16 травня 2025 р. Луцьк : ФОП
Мажула Ю. М., 2025. 215 с.

ISBN 978-617-8279-53-0

У збірнику висвітлюються проблеми сучасної географічної та економічної науки, які були розглянуті на X Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції. Розкриваються питання теорії та методології географічних досліджень, регіональних економічних студій, регіонального розвитку та просторового планування, освітніх технологій у географії та економіці, а також проблеми суспільно-географічних, природно-географічних, рекреаційно-туристських досліджень Волині та прилеглих територій.

Для широкого кола фахівців, які працюють у сфері географії, економіки, державного управління, освіти, рекреації та туризму, краєзнавства. Видання також буде корисним для вчителів, аспірантів та студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами регіональних досліджень.

УДК 911.3.30/33(082)